

TILSYNSRAPPORT - VEDTAK

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

Sammendrag

Vi gjennomfører tilsyn med Kongsvinger kommune – Austmarka barne- og ungdomsskole. Temaet for tilsynet er skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Formålet med tilsynet er å kontrollere om Kongsvinger kommune – Austmarka barne- og ungdomsskole oppfyller kravene i regelverket når det gjelder skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannen har konstatert regelverksbrudd på følgende områder:

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikkje har et trygt og godt skolemiljø.

1. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten med å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
  - a. Ser til at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
  - b. Sikre at alle ansatt (også vaktmesterne), som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger særlig godt med på elever med en særskilt sårbarhet.
  - c. Sørge for at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakasering, dersom det er mulig.
  - d. Sikre at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikkje har et trygt og godt skolemiljø.
  - e. Sikre at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken gjelder.

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

2. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.*
  - a. Rektor må sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen.
  - b. Rektor må sikre at alle som jobber på skolen varsler rektor eller eventuelt skoleeier straks.
  - c. Rektor må varsle skoleeier straks dersom der er mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen, har krenket en eller flere elever.

- d. Rektor må sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt som jobber på skolen, har krenket en elev.
- e. Rektor sikrer ikke at saken undersøkes straks.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

- 3. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
  - a. Informere elevene om at de kan melde en sak til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten.

Kommunen mottok en foreløpig tilsynsrapport og har valgt å ikke uttalt seg innen fristen. Vi har dermed ikke gjort endringer i endelig tilsynsrapport. Vi fatter nå vedtak med pålegg om retting. Kommunen har rettefrist til 26.03.21.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	8
	Kort om Kongsvinger kommune.....	8
	Om gjennomføringen av tilsynet.....	8
	Avklaringer og definisjoner	9
2.	Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	10
2.1	Har alle som jobber på skolen, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø?.....	10
	Rettslige krav	10
	Fylkesmannens observasjoner	10
	Fylkesmannens vurderinger	11
	Fylkesmannens konklusjon.....	11
2.2	Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet?	12
	Rettslige krav	12
	Fylkesmannens observasjoner	12
	Fylkesmannens vurderinger	15
	Fylkesmannens konklusjon.....	17
2.3	Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig? 18	
	Rettslige krav	18
	Fylkesmannens observasjoner	18
	Fylkesmannens vurderinger	19
	Fylkesmannens konklusjon.....	20
2.4	Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?	20
	Rettslige krav	20
	Fylkesmannens observasjoner	21
	Fylkesmannens vurderinger	22
	Fylkesmannens konklusjon.....	23
2.5	Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier?	23
	Rettslige krav	23
	Fylkesmannens observasjoner	23
	Fylkesmannens vurderinger	24

Fylkesmannens konklusjon.....	24
2.6 Varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller?	24
Rettslige krav	24
Fylkesmannens observasjoner	25
Fylkesmannens vurderinger	25
Fylkesmannens konklusjon.....	25
2.7 Sikrer rektor at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?.....	25
Rettslige krav	25
Fylkesmannens observasjoner	26
Fylkesmannens vurderinger	27
Fylkesmannens konklusjon.....	28
2.8 Sikrer rektor at skolen undersøker saken snarest?	28
Rettslige krav	28
Fylkesmannens observasjoner	28
Fylkesmannens vurderinger	28
Fylkesmannens konklusjon.....	29
2.9 Sikrer rektor at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?	29
Rettslige krav	29
Fylkesmannens observasjoner	29
Fylkesmannens vurderinger	30
Fylkesmannens konklusjon.....	31
2.10 Sikrer rektor at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt?	31
Rettslige krav	31
Fylkesmannens observasjoner	31
Fylkesmannens vurderinger	32
Fylkesmannens konklusjon.....	32
3 Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever	33
3.1 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen?.....	33
Rettslige krav	33
3.2 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen varsler rektor eller eventuelt skoleeieren straks?	

Rettslige krav	33
3.3 Varsler rektor skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?	34
Rettslige krav	34
3.4 Sikrer rektor at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?	34
Rettslige krav	34
3.5 Sikrer rektor at skolen undersøker saken straks?.....	35
Rettslige krav	35
Fylkesmannens observasjoner	35
Fylkesmannens vurderinger	35
Fylkesmannens konklusjon.....	36
4 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak	36
4.1 Lager skolen en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak?	36
Rettslige krav	36
Fylkesmannens observasjoner	36
Fylkesmannens vurderinger	37
Fylkesmannens konklusjon.....	37
4.2 Får eleven og foreldrene som saken gjelder, aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om den? 37	
Rettslige krav	37
Fylkesmannens observasjoner	37
Fylkesmannens vurderinger	38
Fylkesmannens konklusjon.....	38
4.3 Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen?	38
Rettslige krav	38
Fylkesmannens observasjoner	38
Fylkesmannens vurderinger	39
Fylkesmannens konklusjon.....	39
4.4 Sikrer rektor at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker?	39
Rettslige krav	39
Fylkesmannens observasjoner	39
Fylkesmannens vurderinger	40
Fylkesmannens konklusjon.....	41

4.5	Sørger rektor for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn?	41
	Rettslige krav	41
	Fylkesmannens observasjoner	41
	Fylkesmannens vurderinger	42
	Fylkesmannens konklusjon.....	42
4.6	Informerer skolen elever og foreldre om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten?	42
	Rettslige krav	42
	Fylkesmannens observasjoner	42
	Fylkesmannens vurderinger	42
	Fylkesmannens konklusjon.....	42
5	Våre reaksjoner	43
5.1	Pålegg om retting	43
5.2	Oppfølging av påleggene	44
6	Dere har rett til å klage.....	44
	Tilsendt dokumentasjon:	45

1 Innledning

Vi fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 30.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven. I tilsynet behandler vi personopplysninger. Les mer om vår behandling av personopplysninger på [www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/](http://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/tilsyn/).

Kort om Kongsvinger kommune

Kongsvinger kommune er en bykommune sør i Hedmark. Kommunen er regionsenter for Kongsvingerregionen, som består av Eidskog, Grue, Nord-Odal, Sør-Odal og Åsnes.

I Kongsvinger er det 8 barneskoler og 3 ungdomsskoler. Barn og unge er et satsningsområde i Kongsvinger kommune. Kongsvinger kommune skal være et godt sted for barn og unge.

Kongsvinger kommunes verdier på skoleområdet er beskrevet i planen for et trygt og godt skolemiljø i Kongsvingerskolen Trygt skolemiljø: LIVET: Livsglede, Inkludering, Verdisetting, Engasjement og Troverdighet. Videre i denne planen kommer det frem at i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø er anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn og unge skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller om hvordan de har det.

Austmarka barne- og ungdomsskole ligger tre mil sørøst for Kongsvinger. Skolen ligger i sentrum av Austmarka, nært kirken og de vakre omgivelsene med elva og strandpromenaden «Vestbredden». Skogen og nærområdet er en viktig ressurs for uteskolen som noen trinn har ukentlig.

Skolen arbeider med å skape et godt og inkluderende læringsmiljø for alle elever. Skolen har Helseinnsatsteam mot mobbing, der helsesykepleier (helsesøster), PPT, TPO-veileder og ledelsen er representert. Teamet arbeider med å forebygge, avdekke og stoppe mobbing og krenkelser på skolen.

Om gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Kongsvinger kommune – Austmarka barne- og ungdomsskole i brev av 09.10.2019. Vi varslet tilsynet på nytt i brev av 23.06.2020. Dere ble pålagt å levere dokumentasjon til oss. Vi har fått dokumentasjon for å gjennomføre tilsynet.

Temaet for tilsynet er: Skolemiljø - Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø er temaet for tilsynet, jf. opplæringsloven kapittel 9 A. Vi har kontrollert følgende undertemaer:

1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 a-3 andre ledd

2. Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.
3. Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.

Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

Formålet med tilsynet er å kontrollere om kommunen oppfyller kravene i regelverket når det gjelder skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Dersom Kongsvinger kommune – Austmarka barne- og ungdomsskole ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport til dere 09.11.2020. I den presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Dere har ingen kommentarer til innholdet i den foreløpige rapporten. Vi har rettet opp en konklusjon, punkt 2.2, der et ikke var uteglemt. Vi opprettholder våre funn i den foreløpige rapporten.

Avklaringer og definisjoner

Med regelverket mener vi opplæringsloven med forskrifter og andre lover og forskrifter som gjelder for skolen innenfor det området vi kontrollerer. Særlig aktuelle er forvaltningsloven og barnekonvensjonen.

Virkeområdet for kapittel 9 A er skolen, skolefritidsordningen (SFO) og leksehjelpstilbudet. I dette tilsynet omfatter skolemiljø det psykososiale skolemiljøet og ikke det fysiske skolemiljøet.

At rektor skal sikre at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at rektor må ha bestemt en fast fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Dette er nødvendig der regelverket gir skolen et handlingsrom for hvordan skolen skal oppfylle kravet, slik at skolen selv må operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke et krav at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen. Rektor må i tillegg følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I noen tilfeller har ikke skolen et handlingsrom for hvordan skolen skal oppfylle kravet, fordi fremgangsmåten er gitt. At rektor skal følge opp at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at rektor må forsikre seg om at den gitte fremgangsmåten blir oppfylt i praksis på skolen. Eksempel: «Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen?». Her følger fremgangsmåten av aktivitetsplanen, men rektor må følge opp at skolen gjør det som følger av aktivitetsplanen.

At rektor skal sørge for at et krav blir oppfylt, betyr at oppgaven er av en slik art at det ikke er nødvendig med en fast fremgangsmåte. Dette kan gjelde mindre oppgaver eller aktiviteter. Eksempel: «Sørger rektor for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn?» Det kan i tillegg gjelde større oppgaver hvor det er unaturlig med en fast fremgangsmåte. Eksempel: «Jobber rektor for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et inkluderende og trygt skolemiljø?»

Kravene om at rektor skal sikre, følge opp eller sørge for noe, er alle utslag av rektors plikt til å arbeide systematisk slik at kravene i loven blir oppfylt. Når kontrollspørsmålet ikke inneholder krav om at rektor skal sikre, følge opp eller sørge for noe, betyr det at vi ikke skal vurdere det systematiske arbeidet til rektor, men kun vurdere om skolen oppfyller kravet i praksis.

2. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Aktivitetsplikten er beskrevet i opplæringsloven § 9 A-4.

Rektor har ansvar for at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 9 A-3.

2.1 Har alle som jobber på skolen, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-3 andre ledd.

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dere skal følge spesielt godt med på sårbare elever. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet. Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Dere skal dokumentere hvordan dere følger med.

Fylkesmannens observasjoner

I egenvurderingen og intervju fremkommer det at ansatte tar utgangspunkt i at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om en elev har et trygt og godt skolemiljø. De ansatte gir uttrykk for at de har fått kunnskap om dette via rektor og teamledere på planleggingsdager og i skolens møtetid. Skolen formidler at renholdere har fått opplæring i egne møter med rektor.

I intervju og oppfølgingssamtale med rektor fremkommer det at skolen ikke har en fast vaktmester som er på skolen til faste tider. Vaktmesterne er tilsatt i en annen enhet i kommunen. Rektor sender bestilling på utbedringer når hun har behov for det til denne enheten. Det er vaktmester som har kompetanse til å utbedre bestillingen som kommer til skolen. Hun får besøk av vaktmester 1-2 ganger i uken, som utbedrer bestillingen og

reiser igjen. Vaktmester er ikke til stede i skolens lokaler over tid, de kommer og utfører oppdraget og reiser.

Videre i oppfølgingssamtalen kommer det frem at i et fellesmøte med alle enhetene i kommunen i fjor høst, ble de enige om at vaktmesterne skulle få informasjon om skolens rutiner knyttet til elevens skolemiljø av sin enhetsleder. Det kommer videre frem i samtalen at rektor ikke har fulgt opp at enhetsleder for vaktmesterne har gitt denne informasjonen.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet vurdere om skolen oppfyller kravet i praksis.

Alle som jobber ved skolen, må ha eller få kunnskap om at det er elevenes subjektive opplevelse av skolemiljøet som avgjør om elevens rett til et trygt og godt skolemiljø er oppfylt eller ikke. Dersom elevens rett ikke er oppfylt inntreer skolens aktivitetsplikt. Alle som arbeider ved skolen eller som utfører en tjeneste er omfattet av kravet om å ha kunnskap om elevens subjektive opplevelse og de skal få kunnskap om betydningen av elevens subjektive opplevelse. Hvem som omfattes av aktivitetsplikten beror på en tolkning av ordlyden «alle som arbeider på skolen» i § 9 A-4 første og andre ledd. I brev fra KD av 26.oktober 2017 fremkommer det at eksempelvis helsesøster og ansatte ved PPT er omfattet av aktivitetsplikten. Jf. Prop 57 L er alle som oppholder seg på skolen regelmessig omfattet av aktivitetsplikten, dette vil omfatte eksempelvis renholdere og vaktmestere.

Fylkesmannens vurderinger er, ut fra egenvurdering og intervju, at alle ansatte, lærere, teamledere, kontaktlærere, fagarbeidere og renholdspersonalet, ved Austmarka skole har et bevisst forhold til at det er elevenes subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Ordlyden «alle som arbeider på skolen» omfatter først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller skoleeier. Ved Austmarka barne- og ungdomsskole gjelder dette lærere og fagarbeidere. Etter ordlyden gjelder aktivitetsplikten også for andre personer som regelmessig oppholder seg på skolen for å yte tjenester eller service til elevene eller skolen. Ved skolen gjelder dette Helsepsykeleier og skolens kontaktperson i PPT. Aktivitetsplikten omfatter også personer med et ansettelsesforhold hos en ekstern tjenesteleverandør for eksempel renholdspersonalet og vaktmestere. Ved skolen gjelder dette både renholdspersonalet og vaktmestere. Rektor har ikke fulgt opp at enhetsleder for vaktmesterne har gitt kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens konklusjon

Ikke alle som jobber ved Austmarka barne- og ungdomsskole har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjøre om eleven har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-3 andre ledd.

2.2 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 første og syvende ledd.

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dere skal følge spesielt godt med på sårbare elever. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet. Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Dere skal dokumentere hvordan dere følger med. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal følge med, og følge opp at det blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor gitt alle som jobber på skolen kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Kongsvinger kommune har utarbeidet en plan for et trygt og godt skolemiljø i Kongsvingerskolen *Trygt skolemiljø*. Vi finner her en beskrivelse av hva krenkende og handlinger er, og en beskrivelse av kjennetegn på sårbare barn.

- Signaliserer utrygghet, usikkerhet eller et lavt selvbilde
- Ulikt temperament
- Mangelfull sosial kompetanse; negative relasjoner til medelever

Skolen har utarbeidet en egen handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø. I handlingsplan for 1.-10. trinn skoleåret 2019/2020 *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* kommer det frem at de skal se etter atferdsendringer hos elevene. Det er ikke beskrevet at alle på skolen skal følge med på spesielt sårbare elever, men planen beskriver flere måter alle ansatte skal følge med og oppdage at elevene ikke har et trygt og godt skolemiljø:

- System med observasjon, en elev /dag – for å oppdage skjult mobbing
- Aktiv inspeksjon, tas opp på hvert morgenmøte

Rektor og lærere svarer ja på spørsmålet i egenvurderingen. Det kommer frem i egenvurderingen og intervju at skolens plan for *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er gjennomgått på planleggingsdagene i begynnelsen av hvert skoleår. Dette er dokumentert med PowerPoint fra planleggingsdagen. Når det oppstår situasjoner tar rektor opp dette med personalet (fagarbeidere, lærere, kontaktlærere og teamledere) i møter. Tema i disse møtene er; om hvem og hva de skal følge med på og å gi tilbakemelding på det de ser. Det blir også informert i morgenmøte der hele personalet deltar om elever de særskilt må observere ved inspeksjon.

I intervju med rektor fremkommer det at hun har møte med renholdspersonalet der skolens arbeid med skolemiljø har vært tema. Det kommer frem i intervju at rengjøringspersonalet sier fra til kontaktlærer eller rektor om de har observert at elever har gitt kjennetegn på at de ikke har det trygt og godt, f.eks. sitter alene i gangen, gråter eller er lei seg.

Det kommer frem i intervju med at rektor at hun ikke har fulgt opp at vaktmesterne har fått opplæring i egen enhet.

I intervju fremkommer det at skolen har et Helseinnsatsteam mot mobbing, der PPT, helsesykepleier, TPO-veileder og ledelsen er representert. Dette teamet arbeider med å forbygge, avdekke og stoppe mobbing og krenkelser på skolen, og har en omforent forståelse for kjennetegn på når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Er de som jobber på skolen kjent med hvilke forhold som kan gjøre eleven særsilt sårbar?

I intervju kommer det frem at lærere, kontaktlærer og teamleder i fellestid og teamtid har arbeidet med begrepet sårbare elever, og gir eksempler på dette; endrer atferd (blir stille/utagerer/innesluttet, gruer seg til å gå på skolen), faglige prestasjoner går ned. Fagarbeidere deltar på planleggingsdagene, men ikke i fellesmøter/teammøter, men det skrives referat fra disse møtene som de har tilgang til. Rektor har egne møter med fagarbeiderne der skolemiljø er tema, men i disse Coronatider har ikke disse blitt gjennomført. Intervju viser at fagarbeiderne har kompetanse om kjennetegn på sårbare elever. Rektor har informert renholdspersonalet om skolens rutiner i møter med dem. Rektor har ikke fulgt opp at vaktmesterne har blitt informert om dette av sin enhetsleder.

I intervju fremkommer det at Helseinnsatsteamet er kjent med hvilke forhold som kan gjøre en elev særsilt sårbar. Skolen har utarbeidet egne rutiner for arbeidet i Helseinnsatsteamet, *Mandat til Helseinnsatsteamet ved Austmarka barne- og ungdomsskole* og *Rutiner for saksgang ved varsling – Austmarka barne- og ungdomsskole*.

Følger rektor opp at alle som jobber ved skolen i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra og følger spesielt godt med på elever som kan være særsilt sårbare?

I planen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er det beskrevet at det er rektor som har det overordnede ansvaret for at planen blir fulgt opp i praksis. Rektor har gitt ansvar til kontaktlærer og teamleder om å følge opp at planen følges i praksis på det enkelte trinn og team. Videre i planen er det beskrevet rutiner for inspeksjon. Rutiner for Helseinnsatsteamet er også beskrevet her.

I egenvurderingene og intervju er det en omforent forståelse fra alle at rektor gir informasjon om spesielt sårbare elever i klassemøter, teammøter og i saker knyttet til helse og psykososialt blir informasjon gitt til hele personalet. Disse elevene blir fulgt opp ekstra i friminutter og timer. Særsilt sårbare elever blir ved behov også tatt opp med Helseinnsatsteamet.

I intervju kommer det frem at rektor er tett på i saker der elevene gir uttrykk for at de ikke har det trygt og godt. Ansatte melder ifra om at en elev ikke har det bra til kontaktlærer og/eller rektor. Kontaktlærer gir videre informasjon til rektor. Rektor får

gjennom dialog i fellestid, teammøter, klassemøter, morgenmøter og ved at hun selv er på inspeksjon informasjon om skolens praksis. Hun har åpen dør slik at både lærere og elever kan komme å formidle forhold rundt en elev/eleven selv.

I intervju fremkommer det at rektor ikke har fulgt opp at vaktmesterne i praksis er oppmerksomme på elever som ikke har det bra eller som kan være særskilt sårbare.

Videre i intervju kommer det frem at dersom rektor blir kjent med en sak som ikke er blitt fulgt opp tar hun kontakt med vedkommende ansatte og avklarer hvorfor forholdet ikke er fulgt opp. I varselsaker er hun involvert fra saken er varslet, i elevsamtaler og/eller foreldresamtaler til evaluering av tiltak. I intervju kommer det frem at hun er ute på ledervandring, der hun er inne i timer for å observere at læreren har struktur og mål for timen, elevplassering i klasserommet, om elevene vet hva de skal gjøre og dynamikken i klasserommet. Lærerne kan komme med bestilling om hva de ønsker rektor skal observere i sin ledervandring, f.eks. forhold rundt en elev som sliter.

I egenvurderingen fra rektor kommer det frem at skolen bør få en bedre rutine på at alle har overgangsmøter ved lærerskifte.

Sikrer rektor at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen?

I *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* kommer det frem at skolen skal prioritere det forebyggende og systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø alt fra 1. trinn. «Mitt valg» er opplegget skolen skal følge i det systematiske arbeidet. «Voksne skaper vennskap» er en metode for å inkludere eleven i lek og felleskapet. Det kommer frem i planen at alle trinn skal innhente informasjon fra elevene ved å gjennomføre Spekter undersøkelsen minst en gang hver tredje måned, elevundersøkelsen fra Utdanningsdirektoratet for 5.-10. trinn, gjennom aktiv inspeksjon, observasjon av en elev / dag, elev- og foreldresamtaler, se etter atferdsendringer hos elevene, bruke metoder fra «Innblikk» et sosial-analytisk verktøy for å avdekke og forebygge mobbing, utviklingssamtaler og Fuelbox-samtaler i klassene. Det er bekreftet gjennom intervju med ansatte og elever at kartleggingsundersøkelser og samtaler blir gjennomført i praksis.

I følge *Årshjul for skoleåret 19/20* skal kontaktlærer/ledelsen gjennomføre:

- målsamtaler i september
- ikke-anonyme spørreundersøkelse i oktober, desember, februar og april,
- elevundersøkelsen i november
- utviklingssamtaler i februar

I egenvurderingen og intervju kommer det frem at elevene blir tatt inn til samtale, der eleven forklarer sin opplevelse. Det blir gjort videre undersøkelser etter disse samtalene, som elevsamtaler og observasjoner av miljøet rundt eleven. Dette blir sett opp imot utviklingssamtaler, elevundersøkelse fra Utdanningsdirektoratet (Udir), samt jevnlig Spekter-undersøkelse.

Tilsendt elevmappe bekrefter at skolen innhenter informasjon når de får informasjon om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Dokumenterer skolen hva som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø?

I *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er den todelte dokumentasjonsplikten beskrevet:

- Dokumentere tiltak gjennom aktivitetsplikten
- Dokumentere hva som er gjort for å følge opp delpliktene gjennom en logg. Loggen skal beskrive hvordan skolen har fulgt med.

I planen, egenvurderinger og intervju kommer det frem at loggen skal benyttes i alle saker der elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi har fått tilsendt mal på dette. Skolen skal bruke «pedagogisk analyse» i de tilfeller der en eller flere elever opplever at de ikke har et trygt og godt skolemiljø og der det er utfordringer over tid. Sammen med aktivitetsplanen utgjør dette dokumentene i saken.

I egenvurdering og intervju kommer det frem at det skrives referat fra møter, skriftlig og/eller muntlige tilbakemelding fra elevene i Spekter- og Innblikk undersøkelser og andre kartlegginger og referat fra samtaler.

Skolen har utarbeidet maler for logg, varsel og tiltaksplan.

I intervju kommer det frem at enkelte i det pedagogiske personalet noterer ned hendelser og hvordan de følger med for seg selv i egen logg/bok. De har diskusjoner og arbeider med reglene knyttet til personvern ved lagring av elevopplysninger.

Vi har fått tilsendt en elevmappe som viser at skolen dokumenterer i tråd med skolens føringer: varsel, logg, referat fra elevsamtaler og møter og tiltaksplan.

I intervju kommer det frem at all dokumentasjon blir lagret i elevenes mappe i Web-sak - kommunens arkivsystem.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere rektors plikt til å arbeide systematisk og om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke krav om at fremgangsmåten skal være skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen. I Prop. 57 L fremkommer det at det er rektor, som skolens øverste leder som er ansvarlig for det systematiske arbeidet. Å knytte rektor til lovteksten skal bidra til å ansvarliggjøre rektor i større grad enn tidligere, dette skal hindre ansvarspulverisering. Delegering er spesifikt nevnt i tilknytning til delplikten å varsle i Prop. 57L: «Rektor kan gjennom delegasjon fastsette at en annen person på skolen skal ta imot varslene. Rektor er i tilfelle likevel ansvarlig for at varslingene håndteres på en forsvarlig måte. Delegasjon må ivareta formålet om å gi en overordnet og fullstendig oversikt, samt at informasjonen brukes både til oppfølging av enkeltsaker og inn i det systematiske arbeidet». Rektor kan delegere oppgaver, men ikke ansvaret.

Har rektor gitt alle som jobber på skolen kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Skolen har utarbeidet en plan for *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* der kjennetegn på om en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø er

beskrevet som endringer av atferd. Kjennetegn er beskrevet i kommunens plan *Trygt skolemiljø*. Det er ikke krav om en skriftlig fremgangsmåte, men gjennom skriftliggjøringen vurderer vi at skolen har en fremgangsmåte som er egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den enkelte skole.

Vi ser ut fra intervjuene at de ansatte er samstemte i sine tilbakemeldinger på at de har fått kompetanse på tegn om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Fylkesmannen mener at skolen har en praksis som bidrar til at alle som jobber ved skolen har kompetanse om betydningen av at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi registrerer at ikke alle som jobber på skolen deltar i møtene hvor dette er tema, noe som kan øke risikoen for at ikke alle som jobber ved skolen får kunnskap om betydningen av at de gjenkjenner tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Allikevel ser vi at skolen totalt sett har en praksis som bidrar til at alle som jobber på skolen har og får kunnskap slik at de gjenkjenner tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Vi vurderer at rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole har gitt alle som arbeider ved skolen, med unntak av vaktmesterne, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt.

Er de som jobber på skolen kjent med hvilke forhold som kan gjøre eleven særsilt sårbar?

Ut fra intervjuene ser vi at de ansatte er samstemte i sine tilbakemeldinger på at de er kjent med hvilke forhold som kan gjøre eleven særsilt sårbar. Fylkesmannen mener at skolen har en praksis som bidrar til at alle ved skolen *har* kompetanse på hvilke forhold som kan gjøre en elev særsilt sårbar. Vi registrerer at ikke alle som jobber ved skolen deltar i møtene hvor dette har vært tema, noe som kan øke risikoen for at disse ikke gjenkjenner tegn som kan gjøre en elev særsilt sårbar. Allikevel ser vi at skolen totalt sett har kjennskap til hvilke forhold som kan gjøre en elev særsilt sårbar.

Vi vurderer at alle som arbeider ved Austmarka barne- og ungdomsskole, bortsett fra vaktmesterne, er kjent med hvilke forhold som kan gjøre en elev særsilt sårbar.

Følger rektor opp at alle som jobber ved skolen i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra og følger spesielt godt med på elever som kan være særsilt sårbare?

I begrepet følge opp skal vi vurdere om rektor har en fremgangsmåte i å avdekke, rette opp og forebygge avvik i skolens praksis. Vi vurderer at alle som jobber ved skolen i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra og følger spesielt med på elever som kan være særsilt sårbare. I intervju med ansatte kommer det frem at rektor avdekker skolens praksis ved aktiv å delta i varslede saker, er ute på inspeksjon, gjennom ledervandring, deltar i ulike møter med de ansatte og i samtaler/møter med elever, foreldre og ansatte. Det kommer frem i intervju med rektor at hun gjennomfører en samtale med den ansatte dersom han/hun ikke følger skolens rutiner med å følge opp elever som ikke har det bra. Rektor forebygger avvik fra skolens fremgangsmåte ved å ha utarbeidet en skriftlig plan for arbeidet som hun har gjennomgått på planleggingsdag og i møte med renholdspersonalet. I tillegg har teamleder og kontaktlærer fått et ansvar å arbeide videre med *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* i kollegiet. Det er vår vurdering at denne planen ikke alene i tilstrekkelig grad sikrer at alle som arbeider på skolen får en

felles praksis. Men det kommer frem i intervju at alle er samstemte i at de har felles forståelse for hva de legger i forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det trygt og godt. Det kommer frem i intervju at rektor i møter med de ansatte har gitt informasjon om at de skal følge særskilt med sårbare elever i friminutt og i timer.

Det kommer frem i intervju med rektor at hun ikke har fulgt opp at vaktmesterne har fått informasjon fra sin enhetsleder.

Sikrer rektor at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen?

Fylkesmannen vurderer at skolen gjennom ulike kartlegginger, undersøkelser og elev og/eller utviklingssamtaler, i møter med elev og/eller foresatte og inspeksjonsplan innhenter tilstrekkelig med informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen.

Dokumenterer skolen hva som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø?

Fylkesmannen vurderer utfra egenrederingene, intervju og tilsendt dokumentasjon at skolen dokumenterer det som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø gjennom å skrive logg, referater fra møter/samtaler, gjennom kartlegginger og undersøkelser og tiltaksplan. Dette arkiveres i web-sak i varslede saker. I tillegg skriver lærere egen logg over mindre hendelser, som ikke fører til en varselsak. Disse loggene blir ikke arkivert i skolens læringsplattform på elevmapper, grunnet reglene om personvern. Dette ble lagret i elevmapper i skolens læringsplattform tidligere, men nå lagres de hos den enkelte lærer til skolen finner et godt system for det. Det er fra lovgiver ikke satt bestemte formkrav til hvordan det skal dokumenteres utover at det skal skje skriftlig og være på et format som kan tas ut og overbringes til andre dersom det blir spørsmål om dette. Det innebærer at hva som blir dokumentert og hvordan det dokumenteres må tilpasses den enkelte skolen. Poenget er at skolen må ha en praksis hvor de dokumenterer aktivitetene som de gjennomfører for å følge med og som omfatter enkeltelever, flere elever, grupper eller hele skolen. Etter en helhetlig vurdering mener vi at skolen har en praksis som sikrer en forsvarlig og hensiktsmessig dokumentasjon i forhold til følge-med-plikten.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sikrer ikke at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med særskilt sårbarhet, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 første og syvende ledd.

2.3 Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 første og syvende ledd.

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dere skal dokumentere hvordan dere griper inn. Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser.

Fylkesmannens observasjoner

Har alle som jobber på skolen kompetanse til å gripe inn?

Ifølge kommunens plan *Trykt skolemiljø* skal ansatte gripe inn og stoppe atferden med en gang.

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* står det at alle som arbeider ved skolen skal gripe inn umiddelbart mot mobbing, vold, diskriminering, utestenging og trakassering dersom det er mulig. En reaksjonsform er å gripe inn ved tiltale og eller med samtale med eleven når hendelsen er på et lavt nivå. Det er understreket at kravet om nulltoleranse er viktig å ha i tankene, slik at alt av krenkende atferd tiltales. I mer alvorlige saker vil fysisk inngripen være nødvendig. Det vises til at det kun er lovverket som setter grenser for aksjonsformen, og at opplæringsloven ikke gir hjemmel til bruk av tvang og makt i skolen. Lovverket må vurderes opp mot retten til å forsvare liv og helse. Inngripen på lavest mulig nivå bør alltid velges, og det er barnets beste man må ha i tankene når man aksjonerer. Skolen bruker Erling Rolands åtte trinn for å stoppe mobbing, som er knyttet til blant annet individuelle samtaler med den som blir mobbet, foreldre, plagere, fellessamtaler med plagerne og oppfølgingssamtaler med alle parter.

I egenvurderingene og intervju kommer det frem at plikten å-grip-inn har vært tema på planleggingsdager, team-/klasselærermøter, i tillegg til at læreren kan melde inn til Helseinnsatsteamet som omfatter; ledelsen, TPO-veileder, PPT-rådgiver, helsesykepleier og sosiallærer. Tilsendt PowerPoint viser at gripe-inn-plikten har vært tema på planleggingsdager. Det kommer frem at de ansatte straks tar tak i situasjonen og gjennomføre en Stopp-samtale med hver enkelt elev som er inne i situasjonen. Det vil bli gitt beskjed til hjemmene om at samtalen har funnet sted. Deretter gjennomføres det oppfølgingsamtaler med de involverte så lenge det er behov. Dersom situasjonen forsetter vil foreldrene bli innkalt til møter. De ansatte informerer også om at Helseinnsatsteamet kan trekkes inn i prosessen ved behov. Ledelsen viser til kommunens plan for et trygt og godt miljø i Kongsvinger skolen *Trykt skolemiljø* og skolens egen

handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* i egenvurderingen.

I intervju med rektor kommer det frem at hun har gitt renholdspersonalet kompetanse i plikten å gripe inn. Rektor har ikke fulgt opp vaktmesterne har fått denne kompetansen.

I vedlagte elevmapper er referater fra samtaler og varselskjema dokumentert.

Forsikrer rektor seg om at alle griper inn, dersom det er mulig?

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* står det at alle som arbeider ved skolen skal gripe inn umiddelbart mot mobbing, vold, diskriminering, utestenging og trakassering dersom det er mulig.

I egenvurderingene og intervju kommer det frem at de fleste ansatte griper inn dersom situasjoner observeres og der det er nødvendig. Situasjoner som ikke observeres, men som skolen får kjennskap til i etterkant av hendelser griper de tak i saken straks. Noen ansatte opplever å være utrygge i situasjoner med utagerende elever og sier da fra til kontaktlærer eller ledelsen som griper inn. Vaskepersonalet sier fra til ledelsen om situasjoner det må gripes inn i.

I intervju kommer det frem at rektor gjennom inspeksjon, ledervandringer, samtaler med ansatte, elever og foreldre og gjennom varselskjema får innblikk i at de ansatte griper inn dersom det er mulig. I intervju kommer det frem at hun ikke forsikrer seg om at vaktmesterne griper inn.

Dokumenterer skolen situasjoner hvor ansatte har grepet inn?

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* kapittel 6 er plikten til dokumentasjon beskrevet og i forhold til gripe-innplikten skal det skrives logg om hvordan skolen har grepet inn. Skolen har utarbeidet mal for LOGG/oversikt over hendelser der ansatte skal fylle inn dato, hendelsen, hva som har blitt gjort og signatur.

I alle egenvurderingene og intervju kommer det frem at varslingsskjema blir benyttet i situasjoner der krenkelser forekommer. I kranbler eller uenigheter mellom elever og der de blir veiledet av en voksne, blir det ikke bestandig dokumentert eller så blir det skrevet logg. Det blir skrevet referater etter samtaler. I tilsendt elevmapper er det dokumentert at varselskjema blir brukt i praksis, at det skrives logg og referater etter samtaler.

Fylkesmannens vurderinger

Har alle som jobber på skolen kompetanse til å gripe inn?

Gripe-inn-plikten skiller seg fra tiltaksplikten ved at de handlingene som iverksettes er utledet fra en situasjon som pågår og som er relativt akutt og hvor den ansatte umiddelbart må handle. Formålet med inngripen er å umiddelbart stanse negativ atferd. Det er vist til gripe-inn-plikten i skolens plan.

I forarbeidene til lovbestemmelsen står det bl.a. om gripe-inn-plikten at det er «*svært viktig at rektor, som en del av skolens systematiske arbeid, sørger for at de ansatte kjenner plikten til å gripe inn og at de har kompetanse om hvordan det bør gjøres*». Det er vår vurdering at beskrivelser i egenvurderingene, intervju og tilsendt dokumentasjon

viser at ansatte har en omforent forståelse av gripe-inn-plikten og følger den i praksis. Vi vurderer at rektor har sørget for at ansatte kjenner plikten til å gripe inn, med unntak av vaktmesterne.

Forsikrer rektor seg om at alle griper inn, dersom det er mulig?

Det systematiske arbeidet skal sørge for at rektor følger opp at de som jobber ved skolen griper inn. Vi mener at skolens systematiske arbeid viser hvordan rektor følger opp ansattes, med unntak av vaktmesterne, ivaretagelse av gripe-inn-plikten, gjennom å sikre felles kompetanse ved gjennomgang av plikten på planleggingsdager, i klasse- og teammøter, gjennom selv å være ute på inspeksjon, ledervandring, gjennom tilgang til varselskjema, referater og deltagelse i samtaler med elever og ansatte.

Dokumenterer skolen situasjoner hvor ansatte har grepet inn?

Vi skal vurdere om dere dokumentere hva dere gjør for å oppfylle plikten til å gripe inn mot krenkelser. Dere skal dokumentere det dere har gjort i hver enkelt sak, og det er ikke tilstrekkelig å vise til rutiner eller planer for hvordan dere skal oppfylle aktivitetsplikten.

Som for de øvrige delpliktene skal skolens systematiske arbeid sørge for at alle ansatte som har grepet inn mot krenkelser foretar en forsvarlig og hensiktsmessig dokumentasjon av situasjonen. Dokumentasjonen skal skje skriftlig og være på et format som kan tas ut og overbringes til andre dersom det blir nødvendig. Det er vår vurdering at skolen og dens ansatte har en forsvarlig og hensiktsmessig dokumentasjon av situasjoner de har grepet inn igjennom å fylle ut logg og varselskjema som blir lagret i kommunes Web-sak på elevenes mappe. Dette er dokumentert i tilsendt elevmappe.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sørger ikke for at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 første og syvende ledd.

2.4 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 andre og sjuende ledd.

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Saken bestemmer hvor raskt rektor må få varsel.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort. Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Ifølge kommunens plan *Trygt skolemiljø* skal ansatte snarest mulig varsle ledelsen.

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* står det at alle ansatte skal varsle rektor direkte både når man vet om noe, eller dersom man har mistanke om at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. I planen vises det til endringer i lovverket fra 01.08.2017 at det er rektor og ikke skoleledelsen som skal varsles. Det er stadfestet at ved rektors fravær skal teamleder alltid varsles. Videre er det beskrevet at rektor kan delegere oppgaven med å ta imot varsel og utføre oppgaver, men kan uansett ikke delegere ansvaret. Rutinen er beskrevet slik at rektor alltid skal varsles om alle saker når denne er på plass igjen fra de som har mottatt varsel.

Skolen har utarbeidet en egen fremgangsmåte *Rutiner for saksgang ved varsling – Austmarka barne- og ungdomsskole* der det står at varsler leveres kontaktlærer, teamleder eller rektor snarest ved mistanke om mobbing eller ved inngripen i hendelser. Varslet skal arkiveres i web-sak i elevenes mappe, og det er rektor og sekretær som har ansvaret for dette.

Videre i skolens handlingsplan finner vi at varslingsplikten inntreffer ved kunnskap eller mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette kan være hendelser som den ansatte er vitne til eller blir fortalt om.

I egenvurderingen svarer alle ja på at de varsler rektor eller teamleder ved å levere utfylt varselskjema for elever som de har mistanke eller kjennskap til at ikke har et trygt og godt skolemiljø. Videre i egenvurderingen fra rektor og i intervju med ansatte er det en muntlig dialog mellom lærer, ansatte og en i ledelsen ved varsling. Vaskepersonalet gir muntlig beskjed til en i ledelsen eller lærer i klassen som fyller ut varselskjemaet.

I intervju kommer det frem at rektor ikke følger opp om vaktmesterne har fått informasjon om skolens varslingsrutine.

I tilsendt elevmappe ligger et varselskjema, som viser at det brukes i praksis.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

I egenvurderingene svarer alle ja på at rektor følger opp at skolens rutiner om varsel følges i praksis, gjennom at det blir tatt opp jevnlig i team- og fellesmøter. Dersom varsel skulle komme for sent, vil rektor stille spørsmål om dette til ansvarlig ansatte. Tilsendt elevmappe viser at varselskjema er fylt ut og lagt inn i elevmappen i kommunens arkivsystem.

I intervju kommer det frem at hun er i dialog med elever, er ute på inspeksjon og gjennomfører ledervandringer der hun kan få kjennskap til om en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og om lærere varsler henne om saken.

Blir det dokumentert dersom en ansatt varsler rektor om at en elev ikke har det trygt og godt?

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* kommer det frem at skolen har utarbeidet et eget varselskjema som skal benyttes. Alle i personalet skal varsle rektor skriftlig, senest samme dag. Varslingskjema skal fylles ut og legges inn på enhet K -Kongsvinger kommune.

I egenrekingene og intervju svarer alle ja på at de varsler rektor eller teamleder ved å levere utfylt varselskjema. Ett unntak er for vaskepersonalet som varsler lærer eller rektor muntlig og de fyller ut varselskjema.

Tilsendt elevmappe viser at varselskjema brukes i praksis.

Fylkesmannens vurderinger

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Ved at ansatte skal varsle om all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, så legges noe av grunnlaget for at rektor får en overordnet oversikt over hvordan elevene har det på skolen. Gjennom varslene skal rektor få et utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker som igjen kan gi rektor kunnskap om det systematiske arbeidet ved skolen. Gjennom varsler skal rektor få et helhetlig bilde av situasjonen ved skolen.

Skolens systematiske arbeid skal sikre at skolen har en fremgangsmåte for hvordan de ansatte skal ivareta varslingsplikten. Gjennom det systematiske arbeidet må skolen operasjonalisere hvordan den enkelte ansatte skal gå frem for å varsle.

Systemet for varsling er beskrevet i handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole, Rutiner for saksgang ved varsling – Austmarka barne- og ungdomsskole* og de har utarbeidet en mal for varselskjema som skal brukes av personalet. Vi vurderer at denne fremgangsmåten er egnet til å gjøre ansatte kjent med at terskelen for å varsle skal være lav og det skal primært varsles til rektor. Rektor har delegert til teamledere å ta imot varsel ved hennes fravær, men skal få varslene så snart hun er til stede igjen. Egenrekingene og intervju viser at de ansatte er kjent og har felles forståelse for systemet med å varsle, med unntak av vaktmesterne.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Det er vår vurdering at rektor følger opp at fremgangsmåten følges i praksis ved at hun er mottaker av varselskjema og minner om fremgangsmåten i team- og fellesmøter.

Blir det dokumentert dersom en ansatt varsler rektor om at en elev ikke har det trygt og godt?

Vi vurderer at skolen har utarbeidet en fremgangsmåte som viser systematikken rundt plikten om å varsle. Tilsynet viser at de ansatte varsler rektor gjennom å fylle ut et varselskjema om at en elev ikke har det trygt og godt, som de leverer til rektor. Rektor og sekretær arkiverer varslet i kommunens arkivsystem i eleven mappe

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier. Rektor sikrer at alle som arbeider på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 andre og sjuende ledd.

2.5 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 andre ledd.

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Saken bestemmer hvor raskt rektor må få varsel. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks og hvor raskt de skal varsle om andre saker?

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er rutinen at alle som jobber på skolen, varsler rektor så snart de får kunnskap om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette kan være hendelser som den ansatte selv er vitne til eller blir fortalt. Det er ikke nødvendig med faktisk kunnskap for at varslingsplikten inntreffer. En ansatt kan ikke glemme seg bak at man ikke har hørt eller sett mobbing eller andre former for krenkende oppførsel selv.

I *Rutiner for saksgang ved varsling – Austmarka barne- og ungdomsskole* beskriver skolen rutinen for at ansatte skal varsle snarest og senest samme dag ved mistanke om mobbing. Kontaktlærer og teamleder/rektor gjennomfører en samtale med den krenkende eleven og de vurderer alvorlighetsgraden av saken. Det skrives referat fra samtalen.

I egen vurderingen har alle svart ja på dette spørsmålet. I egen vurdering fra ledelsen er det beskrevet at noen elever, for eksempel elever som ofte er i konflikt med andre elever eller spesielt sårbare elever observeres og det skrives logg knyttet til disse. Ansatte kan

også melde inn saker til Helseinnsatsteamet, om de er usikre på hvordan elever har det på skolen, hjemme, fravær eller faglig.

Det kommer ikke frem i tilsynet at rektor følger opp at vaktmesterne har fått informasjon om skolens fremgangsmåte.

Fylkesmannens vurderinger

Har rektor avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks og hvor raskt de skal varsle om andre saker?

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

Saker etter kapittel 9A kan ha ulikt innhold og noen saker er mer tidssensitive enn andre. Noen saker har en slik karakter at de som jobber på skolen må varsle rektor straks om mistanken eller kjennskapet. Andre saker kan være av en slik karakter at de voksne kan vente noe før de varsler til rektor. Det følger av forarbeidene til bestemmelsen, Prop. 57L side 24 at «*departementet forutsetter at ledelsen og de ansatte på den enkelte skole vil finne frem til gode løsninger for hvordan varsling skal skje og hvordan informasjonen i varslingene skal ivaretas*».

Fylkesmannen mener at skolens plan som sådan gir en fremgangsmåte som operasjonaliserer at all mistanke eller kjennskap skal varsles enten med det samme eller i løpet av dagen. Det er den videre undersøkelsen av saken som vil avgjøre om saken vil bli behandlet som en mobbesak eller avsluttes etter samtaler både med eleven som opplever å bli krenket og elever som krenker. Det vil bli skrevet referat etter disse møtene.

Det kommer frem i intervju ikke har ført opp om vaktmesterne har fått informasjon om hvilke saker de skal varsle om og hvor raskt de skal varsle.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barna- og ungdomsskole sikrer ikke at alle som arbeider på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 andre ledd.

2.6 Varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller?

Rettslige krav

Opplæringsloven § 9 A-4 andre ledd andre punktum og sjuende ledd.

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskrenkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Fylkesmannens observasjoner

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er skolens rutine for å varsle skoleeier beskrevet. Det er i særlig alvorlige tilfeller at rektor plikter å varsle skoleeier. Det er rektor som avgjør hva som er alvorlig nok, men her skal man ha lav terskel. Dette gjelder alltid i situasjoner der den som krenker er en som er voksen og arbeider ved skolen.

I egenvurderingene kommer det frem at rektor har en åpen dialog med skoleeier, og kan bruke han som veileder i denne type saker.

I intervju kommer det frem at rektor vil varsle skoleeier om alvorlige tilfeller og det ble gjort i den 9 A-saken skolen har hatt.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet kontrollere om skolen oppfyller kravet i praksis.

Formålet med rektors varslingsplikt er å gjøre skoleeier kjent med saker slik at skoleeier kan involvere seg i hvordan skolen håndterer saken. Skoleeier kan innføre rutiner for når skolen skal varsle og rutinene kan sette en lavere terskel for når varslingsplikten inntreffer enn det regelverket legger opp til.

Vi vurderer at rektor har en praksis der hun varsler skoleeier om alvorlige tilfeller.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka skole varsler skoleeier om alvorlige tilfeller, jf. opplæringsloven § 9 A-4 andre ledd andre punktum og sjuende ledd.

2.7 Sikrer rektor at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 tredje og sjuende ledd.

Så snart dere får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal dere undersøke saken nærmere.

Alle elever som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Elevene kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Dere må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Her rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker saken tilstrekkelig grundig?

Skolen har en skriftlig handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* som beskriver en fremgangsmåte for hvordan skolen skal undersøke når de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt skolemiljø. I rutinen kommer det frem at det kreves mer av de ansatte med omsorgsansvar enn øvrige ansatte. Ved undersøkelser er det viktig med systematikk og samarbeid. Det er rektor som er ansvarlig for samordning av undersøkelsene i samarbeid med lærere/assistenter til eleven. Det er lærere og andre ansatte som undersøker saken. Det understrekes at det er elevens opplevelse som skal undersøkes. I handlingsplanen er det listet opp ulike måter å undersøke en sak, som observasjoner, samtaler, spørreundersøkelser (Spekter), sosiogram og Innblikk, men denne listen er ikke uttømmende.

I egenvurderingene har alle svart ja på dette spørsmålet. Videre kommer det frem at det er dialog med den som har varslet, og eleven blir tatt inn til samtaler så raskt som mulig. Videre er det beskrevet at rutinen i plan for trygt og godt skolemiljø følges. Eleven blir drøftet på teamet og elevene blir observert i timer og friminutter.

I intervju kommer det frem at så snart noen kommer inn med en sak til rektor frigjøres læreren for å snakke med eleven samme dag. Rektor eller teamleder er med på samtalen dersom det er en varselsak, og den tas med en gang eller så snart som mulig.

I tilsendt elevmapper bekreftes skolens rutiner med at skolen har gjennomført undersøkelser gjennom samtaler og observasjoner i friminutter og øvrig tid. Det ble utarbeidet en plan *Tilpasset inspeksjon* som beskriver hva de skal observere og det er skrevet logg av observasjonene.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Det er tidligere i denne rapporten beskrevet at handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* har vært tema på planleggingsdager, i klasse- og teammøter og at rektor selv er ute på inspeksjon og ledervandringer.

Det kommer frem i alle intervju at rektor følger opp at fremgangsmåten brukes i praksis gjennom at lærer jevnlig blir spurt om det er noen hendelser eller situasjoner som tilsier at en elev ikke opplever å ha et trygt skolemiljø. Rektor tar dette opp når det er lenge siden hun har fått varsler om saker eller når varsel har kommet direkte til henne. Rektor

tar dette opp i personal- og klassemøter eller i individuelle samtaler med personalet. I tillegg har skolen en info-skjerm der lærerne booker rom for å gjennomføre elevsamtaler og der det blir ført opp at samtalen blir gjennomført.

Dokumenteres det som gjøres for å undersøke saken?

Det er i *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* beskrevet rutiner for å dokumentere undersøkelser gjennom referater fra samtaler og loggskjema. I de tilfeller der en elev opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø og der det er utfordringer over tid skal skolen bruke pedagogisk analyse.

I egenvurderingen har alle svart ja på dette spørsmålet. I egenvurderingene, intervju og vedlagte elev mappe kommer det frem at det skrives referat fra alle samtaler, logg ved observasjon.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

Plikten til å undersøke saker ble utvidet ved innføringen av de nye reglene i 2017 ved at skolen skal undersøke *all* mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Undersøkelsesplikten er ikke avgrenset til kun å gjelde tilfeller som for eksempel mobbing, diskriminering, vold eller rasisme. Videre er undersøkelsesplikten ikke avgrenset til at årsaken til elevens opplevelse må ha sitt utgangspunkt i forhold som skjer i skoletiden og på skolens område.

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker saken tilstrekkelig grundig?

Det er vår vurdering at rektor har en skriftlig fremgangsmåte *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* som gir føringer for hvordan skolen skal undersøkes saken. I egenvurderingene og intervju og tilsendt elevmappe er det sannsynliggjort at skolen i praksis undersøker saken tilstrekkelig.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Det er vår vurdering at rektor følger opp at fremgangsmåten brukes i praksis ved at hun har gitt kompetanse om plikten til å undersøke på planleggingsdager, at teamleder og kontaktlærer følger opp dette i teammøter og klassemøter. Rektor deltar aktivt i varslede saker og har ansvaret for å samordne alle undersøkelsene i samarbeid med kontaktlærer. Dette er sannsynliggjort gjennom handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole*, *egenvurderingene*, *intervju*, referater og logger fra elevmappen vi har fått tilsendt.

Dokumenteres det som gjøres for å undersøke saken?

Det er vår vurdering at skolen dokumenterer de undersøkelser som blir gjort på en tilstrekkelig måte. Dette er sannsynliggjort i beskrivelser av skolens praksis gjennom egenvurderinger, intervju og tilsendt dokumentasjon fra en elevmappe.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 tredje og sjuende ledd.

2.8 Sikrer rektor at skolen undersøker saken snarest?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 tredje ledd.

Så snart dere får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal dere undersøke saken nærmere. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor en fremgangsmåte som sikrer at saken undersøkes snarest?

I egenvurderingene og intervju svarer alle at saken blir undersøkt så raskt det lar seg gjøre og starter med samtaler samme dag. Skolen foretar en vurdering og alvorlighetsgraden avgjør om saken kan utsettes til neste dag.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

I intervju kommer det frem at rektor deltar i samtaler med elever som hun har fått varsel om ikke har et trygt og godt skolemiljø sammen med kontaktlærer. Skolen har en info-skjerm der lærer reserverer samtalerom og kvitterer for at samtalen er gjennomført.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

Som tidligere skrevet er saker som gjelder mistanke eller kjennskap til at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø tidssensitive. Regelverket har derfor krav til at saker skal undersøkes så snart som mulig. For at skolen skal kunne ivareta tiltaksplikten så må de undersøke saken. Undersøkelsene etter kapittel 9A kan også avdekke omstendigheter eller forhold rundt elever som skal eller bør følges opp av andre instanser alene eller i samarbeid med skolen.

Har rektor en fremgangsmåte som sikrer at saken undersøkes snarest?

I svarene fra rektor og de ansatte er det sannsynliggjort at rektor sikrer at de ansatte undersøker saken snarest.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

I svarene fra rektor og de ansatte er det sannsynliggjort at de ansatte følger fremgangsmåten i praksis.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sikrer at skolen undersøker saken snarest, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 tredje ledd.

2.9 Sikrer rektor at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 femte og sjuende ledd.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken, jf. Barnekonvensjonen art. 3. Dette gjelder også for andre elever som er involvert i saken eller blir direkte påvirket av tiltakene. Momenter i vurderingen kan være elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken. Dere skal dokumentere hvordan elevene er hørt samt hvordan elevenes beste i saken er ivaretatt. Rektor skal sikre at dette blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at eleven som tiltakene skal rette seg mot får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

Rektor har gjennom handlingsplanen *Trygt skolemiljø ved Austmarka barne- og ungdomsskole* gitt føringer for at eleven og foreldrene skal være med å utforme og evaluere tiltakene i tiltaksplanen.

I egenvurderingene og intervju kommer det frem at det gjennomføres møter med elev og foreldre når det skal utarbeide en aktivitetsplan med tiltak. Det kan være unntak fra hovedregelen om at eleven deltar i møter og uttaler seg om tiltakene og innholdet i planen, og det er elevens alder.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Det kommer frem både i handlingsplanen, egenvurderingene og intervju at rektor selv deltar i møtene der tiltakene og innholdet i aktivitetsplanen er tema.

Får andre elever som tiltak direkte påvirker uttale seg om hvordan tiltaket påvirker dem?

I egenvurderingene og intervju kommer det frem at andre elever får uttale seg om tiltak som er satt inn knyttet til dem ved at kontaktlærer eller rektor har en samtale med dem. Videre hva de må gjøre og med evalueringsmøter i etterkant.

Dokumenterer skolen hvordan elevene blir hørt?

Det kommer frem både i handlingsplanen, egenvurderingene og intervju at det skrives referat fra møter/samtaler med elever som lagres i elevens mappe i kommunens arkivsystem.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at eleven som tiltakene skal rette seg mot får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

I svarene fra rektor og de ansatte er det sannsynliggjort at eleven som tiltakene skal rette seg mot får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplan. Dette skjer i møter der også foreldrene er til stede.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

I svarene fra rektor og de ansatte er det sannsynliggjort at rektor følger opp at fremgangsmåten brukes i praksis, ved at hun selv deltar i disse møtene.

Får andre elever som tiltak direkte påvirker uttale seg om hvordan tiltaket påvirker dem?

I svarene fra rektor og noen ansatte er det sannsynliggjort at andre elever som tiltakene direkte påvirker uttaler seg om hvordan tiltakene påvirker dem gjennom at de har fått informasjon om tiltakene og at de er med å evaluere dem.

Dokumenterer skolen hvordan elevene blir hørt?

Det er sannsynliggjort gjennom svarene fra rektor og ansatte om at det skrives referat fra disse møtene.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sikrer at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 femte og sjuende ledd.

2.10 Sikrer rektor at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde, sjette og sjuende ledd.

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Dere må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Dette gjelder også for andre elever som er involvert i saken eller blir direkte påvirket av tiltakene. Momenter i vurderingen kan være elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken. Rektor skal sikre at dette blir gjort. Dere må dokumentere hvordan dere setter inn egnede tiltak, hører involverte elever, tar hensyn til elevens beste.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker?

I skolens handlingsplan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er det utarbeidet skriftlig rutiner for at skolen skal sette inn egnede tiltak i alle saker de er varslet om eller selv har mistanke. Det er understreket at dersom undersøkelsene viser at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø så skal det settes inn egnede tiltak basert på en barnets beste vurdering.

Det kommer frem i egenrekingene og i intervju at de fleste sakene hvor skolen har gjennomført Stopp-samtaler med aktuelle elever, så har sakene blitt løst. I disse tilfellene har det ikke blitt utarbeidet en aktivitetsplan.

Vi har fått tilsendt ei elevmappe som inneholder en aktivitetsplan med tiltak.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Det kommer frem i egenvurderingsskjema og intervju at rektor deltar aktivt i utarbeidelse av tiltak i alle saker som ikke blir avsluttet etter Stopp-samtaler.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

I Prop 57 L fremkommer det at behovet for tiltak og hvilke tiltak som skal settes inn, må bero på faglige vurderinger. «*Hvilke tiltak som er egnet og valg mellom tiltak skal baseres på faglige vurderinger og forutsetter at de ansatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om skolemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser. Godt faglig skjønn baserer seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer*» (Prop. 57 L s. 26). Skolen er også forpliktet til å ta hensyn til barnets beste. Hva som er til barnets beste må vurderes konkret.

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker?

Det er sannsynliggjort gjennom handlingsplanen, egenvurderinger, intervju og elevmappe at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker der saken ikke blir avsluttet etter Stopp-samtalen.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Rektor er selv med å utarbeide egnede tiltak i saker og på den måten følges fremgangsmåten opp i praksis.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka skole sikrer at de setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde, sjette og sjuende ledd.

3 Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

3.1 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd, 9 A-4 andre og sjuende ledd og 9 A-5.

Reglene om den skjerpede aktivitetsplikten står i opplæringsloven § 9 A-4 og 9 A-5.

Rektor har ansvar for at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 9 A-3. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler.

3.2 Sikrer rektor at alle som jobber på skolen varsler rektor eller eventuelt skoleeieren straks?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-5.

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. Rektor skal varsle skoleeieren straks. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal skoleeieren få varsel istedenfor rektor.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte krenkelsers, men også mer indirekte krenkelsers som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntre. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort.

3.3 Varsler rektor skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd, 9A-4 sjuende ledd og 9 A-5.

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. Rektor skal varsle skoleeieren straks. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal skoleeieren få varsel istedenfor rektor. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte krenkelser, men også mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntre. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort.

3.4 Sikrer rektor at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd, 9 A-4 tredje og sjuende ledd og 9 A-5.

Dere må undersøke hva som har skjedd. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen, har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn.

En elev som krenkelsen direkte retter seg mot, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

3.5 Sikrer rektor at skolen undersøker saken straks?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-5.

Dere må undersøke hva som har skjedd. Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen, har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn.

En elev som krenkelsen direkte retter seg mot, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

Fylkesmannens observasjoner

Det kommer verken frem i egenvurderingen, intervju, i kommunens plan for et trygt og godt skolemiljø *Trygt skolemiljø* eller i skolens plan *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole*, at skolen har en fremgangsmåte for å ivareta plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Fylkesmannens vurderinger

Det er fylkesmannens vurdering at skolen ikke har en fremgangsmåte som ivaretar plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en elev.

Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen.

Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen varsler rektor eller eventuelt skoleeier straks.

Rektor varsler ikke skoleeier straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen, har krenket en eller flere elever.

Rektor sikrer ikke at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en elev som jobber på skolen, har krenket en elev.

Rektor sikrer ikke at saken undersøkes straks.

I kontrollskjemaet, som Utdanningsdirektoratet har utarbeidet, er ikke punktet med å sette inn tiltak tatt med. Det går derfor ut i dette tilsynet. Skolen må ta det med når dere skal utarbeide deres fremgangsmåte.

Fylkesmannens konklusjon

Austmarka skole har ingen fremgangsmåte som ivaretar plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd, 9 A-4 tredje og sjuende ledd og 9 A-5.

4 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

Aktivitetsplikten står i opplæringsloven § 9 A-4. Rektor har ansvar for at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 9 A-3.

4.1 Lager skolen en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak?

Rettslige krav

Opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd.

Dere skal lage en skriftlig plan som skal angi hvilken elev planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, har rett til å få de delene av planen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, har ikke foreldrene rett til å få planen.

Fylkesmannens observasjoner

I handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* og i malen for *Tiltaksplan for å sikre et trygt og godt skolemiljø* er rutinen for aktivitetsplikten/tiltaksplan beskrevet.

Aktivitetsplan som er sendt som dokumentasjon i tilsynet inneholder hvilken elev planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak som er planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når skolen skal evaluere tiltakene.

I egenvurderingen er det et omforent ja på at det skrives en tiltaksplan som beskriver punktene nevnt over.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet undersøke om skolen lager en plan i tråd med kravene i § 9A 4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak.

Fra Prop 57L s. 33: «Departementet mener at innholdet i dokumentasjonen bør være skolens plan for hvordan en konkret sak skal håndteres. Dokumentasjonen må for å oppfylle sitt formål som et minimum beskrive a) hvilket problem tiltakene skal løse b) hvilke tiltak skolen har planlagt c) når tiltakene skal gjennomføres d) hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene e) når tiltakene skal evalueres. Disse punktene utgjør etter departementets syn det som minimum må til for å dokumentere skolens planer for hvordan en bestemt sak skal håndteres og sikre en effektiv gjennomføring av tiltakene. Innholdet kan også trygge elevene og foreldrene om at skolen tar tak i saken. Det stilles ikke formkrav til planen utover at den skal være skriftlig».

Det er Fylkesmannens vurdering at skolen lager en skrift plan som tilfredsstillende kravene som vises i opplæringsloven.

Fylkesmannens konklusjon

Austmarka barne- og ungdomsskole lager en skriftlig plan som angir hvilken elev planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når skolen skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når skolen skal evaluere tiltakene, jf. opplæringsloven § 9A 4 sjette ledd.

4.2 Får eleven og foreldrene som saken gjelder, aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om den?

Rettslige krav

Opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd.

Dere skal lage en skriftlig plan som skal angi hvilken elev planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, har rett til å få de delene av planen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, har ikke foreldrene rett til å få planen.

Fylkesmannens observasjoner

Får eleven og foreldrene aktivitetsplanen dersom de ber om den?

Det kommer frem i skolens handlingsplan at eleven og foresatte skal involveres i utforming og evaluering av aktivitetsplanen. Det kommer ikke frem om eleven og foreldrene får aktivitetsplanen dersom de ber om det.

I egenvurderingene svarer alle ja på at eleven og foreldrene får planen når de spør om dette og at det er ledelsen som følger opp dette i praksis.

Fylkesmannens vurderinger

Får eleven og foreldrene aktivitetsplanen dersom de ber om den?

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet undersøke om eleven og foreldrene som saken gjelder får aktivitetsplanen fra skolen.

Fylkesmannen vurderer at det er sannsynliggjort at elev og foreldre får aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om den.

Fylkesmannens konklusjon

Austmarka barne- og ungdomsskole gir eleven og foreldrene som saken gjelder, aktivitetsplanen dersom de ber om det, jf. opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd.

4.3 Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9A-3 andre ledd og 9A-4 fjerde og sjuende ledd.

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Dere skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

Fylkesmannens observasjoner

Skolen har i handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* beskrevet rutinene for at alle saker med aktivitetsplan skal inneholde en evaluering av tiltakene og arbeidsmetodene. Evalueringen skal foregå med de impliserte parter enten ved møte, e-post eller telefonkontakt.

Det kommer frem i intervju og egenvurderingen fra rektor at hun deltar i oppfølgingsamtalene med eleven og foresatte, gjennom observasjon i klassemiljøet og friminutter. Hele personalet er informert hvis det er elever de skal følge ekstra med på.

Det kommer frem i tilsendt tiltaksplan at tiltakene er evaluert og vises i form av kort vurdering fra foreldrene og skolen og dato for når det ble gjort.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet undersøke om rektor følger opp at fremgangsmåten som er angitt i aktivitetsplanen gjennomføres.

Det er sannsynliggjort gjennom skriftlige rutiner, intervju, egenvurdering og tilsendt tiltaksplan at rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

Fylkesmannens konklusjon

Retor ved Austmarka barne- og ungdomsskole følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde og sjuende ledd.

4.4 Sikrer rektor at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde ledd.

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Fylkesmannens observasjoner

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon, inkludert elevenes syn på hvordan tiltakene har virket og hvilke endringer eleven ønsker?

I handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er rutinene for å evaluere beskrevet. Tiltakene og arbeidsmetodene skal evalueres med tanke på videre arbeid med saken. Evalueringen skal foregå mellom de impliserte parter enten i møter, e-post eller telefonkontakt.

I egenvurderingen og intervju med rektor viser hun til skolens plan som gir føringer for dette. I aktivitetsplanen er det satt dato for når evalueringen skal skje på det enkelte tiltaket. Skolen innhenter informasjon fra elev, foreldre og ansatte på hvordan tiltakene har virket og hvilke endringer eleven ønsker. Skolen legger størst vekt på informasjonen fra eleven og foreldrene i justering av tiltak.

Tilsendte referater viser at skolen innhenter informasjon om tiltakene har virket og hvilke endringer eleven ønsker.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Tidligere i denne rapporten har vi beskrevet at rektor deltar i møter med elev og foreldre i alle skolemiljø saker. Referater fra en elevmappe synliggjør at rektor er referent i disse sakene.

Dokumenterer skolen hvordan de innhenter informasjon og hvordan tiltakene har virket?

Tilsendte referater viser at skolen dokumenterer evalueringene som er gjort både fra elev, ansatte og foreldre.

Fylkesmannens vurderinger

Har rektor en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon, inkludert elevenes syn på hvordan tiltakene har virket og hvilke endringer eleven ønsker?

Fylkesmannen skal under dette spørsmålet vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Opplæringsloven gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet. Skolen må da selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem i hver enkelt sak. Det er ikke noe krav om at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

Fylkesmannen skal under dette kontrollspørsmålet undersøke om rektor har en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket og hvilke endringer eleven ønsker. Fylkesmannen skal også undersøke om rektor følger opp at de som jobber på skolen bruker fremgangsmåten i sakene.

Fylkesmannen vurderer at det er sannsynliggjort at rektor innhenter informasjon, inkludert elevenes syn på hvordan tiltakene har virket både fra ansatte, elev og foreldre. Dette er sannsynliggjort i intervju og referater.

Følger rektor opp at fremgangsmåten brukes i praksis?

Fylkesmannen vurderer at det er sannsynliggjort at rektor følger opp at fremgangsmåten brukes i praksis ved at hun selv deltar i disse møtene.

Dokumenterer skolen hvordan de innhenter informasjon om hvordan tiltakene har virke og hvilke endringer eleven ønsker?

Det er sannsynliggjort at skolen dokumenterer at de innhenter informasjon gjennom referater.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde ledd.

4.5 Sørger rektor for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn?

Rettslige krav

Opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde ledd.

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Fylkesmannens observasjoner

I handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er rutinene for å evaluere beskrevet. Tiltakene og arbeidsmetodene skal evalueres med tanke på videre arbeid med saken. Evalueringen skal foregå mellom de impliserte parter enten i møter, e-post eller telefonkontakt.

Rektor viser i intervju til en skolemiljøsak de har hatt og hva som ble gjort i denne saken. Tiltakene ble evaluert og justert underveis i samhandling mellom skole, foreldrene og eleven. Tilsendt dokumentasjon viser at evaluering og justering av tiltak blir synliggjort i aktivitetsplanen.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen vurderer at det er sannsynliggjort at rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn.

Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Austmarka barne- og ungdomsskole sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjon om hvordan tiltakene har virket og elevens syn, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 andre ledd og 9 A-4 fjerde ledd.

4.6 Informerer skolen elever og foreldre om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten?

Rettslige krav

Forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

Dere skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

Fylkesmannens observasjoner

I handlingsplanen *Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole* er det synliggjort lovhjemmelen for at eleven og foreldrene kan melde saken til foreldrene.

I intervju med elevene kommer det frem at de ikke har hørt om at de kan melde en sak til Fylkesmannen.

I egenvurderinger kommer det frem at foreldrene blir informert om at de kan melde en sak til Fylkesmannen i foreldremøter og i FAU.

Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen vurderer at skolen har informert foreldre, men ikke elever om retten til å melde sin sak til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten.

Fylkesmannens konklusjon

Austmarka barne- og ungdomsskole informere ikke elevene, men foreldrene om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

5 Våre reaksjoner

5.1 Pålegg om retting

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi pålegger dere å rette opp følgende, jf. kommuneloven § 30-4:

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikkje har et trygt og godt skolemiljø.

4. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten med å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
  - a. Ser til at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
  - b. Sikre at alle ansatt (også vaktmesterne), som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger særlig godt med på elever med en særskilt sårbarhet.
  - c. Sørge for at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakasering, dersom det er mulig.
  - d. Sikre at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikkje har et trygt og godt skolemiljø.
  - e. Sikre at alle ansatte (også vaktmesterne) som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken gjelder.

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

5. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.*
  - f. Rektor må sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen.
  - g. Rektor må sikre at alle som jobber på skolen varsler rektor eller eventuelt skoleeier straks.
  - h. Rektor må varsle skoleeier straks dersom der er mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen, har krenket en eller flere elever.
  - i. Rektor må sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt som jobber på skolen, har krenket en elev.
  - j. Rektor sikrer ikke at saken undersøkes straks.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

6. Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:
- b. Informere elevene om at de kan melde en sak til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten.

5.2 Oppfølging av påleggene

Dere skal iverksette tiltak for å rette brudd på regelverket umiddelbart. Når påleggene er rettet, skal dere erklære at retting er gjennomført og redegjøre for hvordan dere har rettet.

Frist for innsending er 26.03.21. Vi vil ikke avslutte tilsynet før dere gjennom erklæringen og redegjørelsen har vist at påleggene er rettet.

6 Dere har rett til å klage

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Dere kan klage på enkeltvedtaket.

Hvis dere klager, må dere gjøre det innen tre uker. Fristen gjelder fra beskjed om brevet har kommet frem til dere, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Dere sender klagen til oss. Vi har muligheten til å omgjøre vedtaket. Hvis vi ikke er enig med dere, sender vi klagen til Utdanningsdirektoratet som avgjør saken.

I forvaltningsloven § 32 kan dere se hvordan dere skal utforme klagen.

Dere kan be om at vi ikke setter i verk vedtaket før klagefristen er ute, eller klagen er endelig avgjort av Utdanningsdirektoratet, jf. forvaltningsloven § 42.

Dere er part i saken og har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Anne Lise Slåtsveen Feiring
tilsynsleder

Marit Kval Hagemoen
seniorrådgiver

Tilsendt dokumentasjon:

- Trygt skolemiljø. Plan for et trygt og godt skolemiljø i Kongsvingerskolen
- Trygt skolemiljø for elevene ved Austmarka barne- og ungdomsskole
- Rutiner for saksgang ved varsling – Austmarka barne- og ungdomsskole
- Elevmappe
- Presentasjon – Planleggingsdager august 2019
- Mal – Delplikt 3 – varsle rektor
- Mal – LOGG /oversikt på hendelser
- Mal tiltaksplan
- Årshjul 19 og 20
- Plan for inspeksjon ABU
- Referat av samtaler med NN og NN
- Eksempel på utfylt varsel til rektor
- Møtereferater
- RefLex-skjema fra faglærere, kontaktlærer og ledelsen